ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ǴYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ǴYLYM JÁNE BILIM - 2025»

PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«ǴYLYM JÁNE BILIM - 2025»

2025
Астана

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана: – 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-08-5373-7

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.
The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов имолодыхученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2025

		приложения для создания визуального портфолио	
1720.	Уркенова Д.А.	Социальный брендинг и его влияние на современный мир	7346
1721.	Хабибулина А.Р.	Психология цвета в айдентике: как цвета влияют на восприятие бренда	7350
1722.	Хитуова М.Т.	Искусственный интеллект в графическом дизайне: новые возможности и вызовы	7353
1723.	Шаймуханбет А.	Современные тенденции в создании сувениров: от массового производства к уникальным изделиям	7355

11.7 НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И МЕТОДЫ В СФЕРЕ ДИЗАЙНА

1724.	Аманбек Назерке	Контемпорари стиліндегі сұлулық салонын қайта өңдеу, эстетика мен қолайлылық үйлесімі	7360
1725.	Әмір Әлия Әшімханқызы	Дәмхана интерьерін заманауи стильде қайта әзірлеу	7364
1726.	Мешітбай Дәмеш Мұратқызы	Косметолгия салонының интерьерін биоскандинавиялық стилде оңтайландыру	7367
1727.	Жалғас Зарина Нұрланқызы	Ескі мен жаңаның үйлесімі: ескі үйді контемпорари стильде қайта құру	7371
1728.	Ескенова Ажар Қадыржанқызы	Сұлулық салонын минимализм стилінде Қайта өңдеу	7374
1729.	Кульжнова Жасмин Нуржановна	Эргономика и инклюзивный дизайн в использовании экологических текстильных решений в интерьере	7377
1730.	Болысбекова Райхан Темирбековна	Костюм дизайндағы шығармашылық композиция	7380
1731.	Альбусынова Сымбат Думановна, Ералы Эльмира Әнуарбекқызы	Шағын қалаларға арналған инновациялық кітапханалар мен білім беру орталықтарын жобалау	7382
1732.	Садырбай Ақмарал Жұмабекқызы	Этнографиялық символизмнің Сәндік өнерде қолданылуы	7385

СЕКЦИЯ 12 ТРАНСПОРТ И ЭНЕРГЕТИКА
КӨЛІК ЖӘНЕ ЭНЕРГЕТИКА / TRANSPORT AND ENERGY

Подсекция 12.1 Транспортная инженерия Көлік инженериясы / Transport engineering			
1733.	Алдаберген А.А.	Қазақстандағы автомобиль нарығының жан-жақты талдау	7392
1734.	Дюсенбаева А.А.	Биодизель: Қазақстандағы даму перспективалары	7395
1735.	Қалтай А.Б.	Биосутегі: оның өндірісі, Қазақстандағы дамуы	7397
1736.	Жанайдар С.Ж.	2024 жылдың теміржол вагондарының	7400

		инфрақұрылымы	
1737.	Курбанов Д.А.	Климат-контроль в транспортных средствах: сравнение Казахстана и стран Европы	7403
1738.	Амангельдинов А.С.	Проблемы карьерных самосвалов Казахстана. Путь их решения	7408
1739.	Гордей К.С.	Анализ применения экологичных материалов для тормозных колодок	7416
1740.	Кушмагамбетов Т.Р.	Оптимизация конструкций транспортных средств	7421
1741.	Казбеков Е.С.	Система рекуперации выхлопных газов EGR	7426
1742.	Ералин Д.Д.	Транспорт и углеродный след: анализ ситуации в Астане за последние три года	7430
1743.	Алданыш А.С.	Разработка методики формирования сети электрозарядных станций в Казахстане	7433
1744.	Кожахметов Т.Н.	Повышение эффективности использования транспортных средств и организации перевозок зерна в Костанайской области	7437
1745.	Мейрманов Р.С.	Прогнозирование потребности в колесных парах грузовых вагонов и совершенствование технологии их ремонта на железных дорогах Республики Казахстан	7441
1746.	Талғатұлы М.	Ақылы жол жүйесі: даму бағыты мен болашағы	7444
1747.	Зинатуллин А.Р.	Диагностика электрооборудования тягового электропривода электротранспортных средств	7447
1748.	Разбек Д.М.	Повышение эффективности технического обслуживания тормозной системы автомобилей	7450
1749.	Мерекеұлы Н.	Қостанай облысында ауыл шаруашылығы техникасына қосалқы бөлшектерді жеткізу	7453
1750.	Жорабек А.Н.	Моделирование ленточного конвейера с полимерной лентой	7454
1751.	Бейімбетұлы Б.	Астана қаласында құрылыс қалдықтарын тасымалдауды жетілдіру жолдары	7458
1752.	Шамаганов Д.Т.	Модернизация подвески автотранспортных средств для условий бездорожья, с повышением надежности	7460

Подсекция 12.2 Теплоэнергетика
Жылуэнергетика / Heat power engineering

1753.	Арысбай М.Б.	Қант зауытының қалдықтарын қайта өңдеудің энергия үнемді әдістемесін	7467

		әзірлеу	
1754.	Жапбаралы Т.	Научно-технические аспекты разработки технологий солнечной электростанции для условий Республики Казахстан	7469
1755.	Жумагулова Д.К.	Обзор влияния влажности воздуха на эффективность фильтрации пыли в промышленности	7474
1756.	Жұманазар Н.Д.	Ғимараттарды жылу изоляциялаудың заманауи технологиялары – энергия үнемдеу стратегиясы	7479
1757.	Кабимулла А.Н.	Исследование и разработка катодных материалов с повышенной каталитической активностью для твердооксидных топливных элементов	7488
1758.	Қаирбеков А.Ж.	Қазақстан Республикасында биогазды пайдалану болашағы	7490
1759.	Қалжігіт Қ.Б.	Оценка эффективности частичного сжигания водорода в парогазовой установке	7494
1760.	Omarbekova A.B.	To the question of labor safety in thermal power industry	7499
1761.	Турикпенбаева А.А.	Газтурбиналық қондырғылардың жану камераларында көмірді газдандыру өнімдерін тиімді жағу үшін жанарғы құрылғысын жасау	7502

Подсекция 12.3 Стандартизация, сертификация и метрология
Стандарттау, сертификаттау және метрология / Standardization, certification and metrology

1762.	Аукенова Ж.Ж.	Повышение эффективности системы сертификации безопасности конструкций транспортных средств в Казахстане: проблемы и пути решения	7509
1763.	Ахмаджанова Н.Б.	Принципы ХАССП и их применение в системе безопасности пищевых продуктов	7511
1764.	Бекзатқызы А.	Массаны өлшеу құралдарын калибрлеу процесстерін жетілдіру бойынша шетелдік тәжірибе	7513
1765.	Беркинова Т.Р.	Государственный контроль в области технического регулирования: недостатки законодательства и перспективы их устранения	7516
1766.	Ғабиден Д.Ғ.	Мемлекеттік рәміздерді дайындауды бақылау	7518
1767.	Егенберген Е.Е.	Қазақстанда экологиялық таза өнім өндіруді міндеттеу	7522
1768.	Жанатова А.Е.	Кеден одағындағы теміржол көлігінің сапасын бағалау жүйесі	7524
1769.	Жандилдашева А.Р.	О качестве туристических услуг в Республике Казахстан	7532

1770.	Зарлыкова Г.О.	К вопросу о стандартизации субпродуктов яка	7535
1771.	Зархынбек З.	Аттракциондарды пайдалану кезінде қауіпсіздік талаптарының сақталуын талдау	7537
1772.	Заханова С.Б., Мустафаева А.С., Тілепалды Д.Қ.	ҚР СТ 1288-2016 стандартына сәйкес жол сапасын бағалау технологиясы	7541
1773.	Калиакпарова К.Б.	Метрологиялық бақылаудың заманауи әдістерін енгізудің маңыздылығы	7545
1774.	Куанышбек А.	Фальсификация товаров как угроза безопасности для потребителей	7548
1775.	Кульдабаева А.Е.	Интеграция стандартов в процессы жизненного цикла продукции: вызовы и решения	7551
1776.	Марат Е.А.	Өнеркәсіптік жүк көтергіш крандарды радиобасқару жүйесіне көшіру	7556
1777.	Нұрат М.Н.	Халал индустрияның ұлттық инфрақұрылымына тиімді механизмді енгізу бойынша талдау және ұсыныстар әзірлеу	7558
1778.	Нұрғазы А.Н.	«E-KTRM» платформасында сертификатсыз тауарларды цифрлық есепке алу	7562
1779.	Нұрман Д.К.	ҚР СТ ISO 45001-2019 стандартының еңбек қауіпсіздігіне әсері: тиімділігін бағалау және оңтайландыру жолдары	7564
1780.	Оразаев М.В.	Актуальные вопросы сертификации товаров и услуг	7568
1781.	Оралханова А.Қ.	Айналысқа шығарылған құрылыс материалдарының қауіпсіздігін қамтамасыз ету деңгейін айқындау және оны арттыру жөніндегі ұсынымдар әзірлеу	7572
1782.	Орынғалиұлы А., Альжанова А.К.	Методологические подходы к повышению точности измерений теплопроводности и температуропроводности нанокомпозитных материалов	7575
1783.	Рамазанова Ә.Б.	Цифрландырудың тау-кен өндірісіндегі сапа мен қауіпсіздікке әсерін талдау	7580
1784.	Рысбек Ж.Қ.	ISO стандарттарына сәйкес керамикалық кірпіш өндірісінің сапасы мен тиімділігін басқару бойынша ұсынымдарды талдау және әзірлеу	7585
1785.	Садыкова Ж.Е., Акбердиева А.Б.	Метрологическое обеспечение измерений при синтезе функциональных материалов	7588
1786.	Сагымбекова А.С.	Әртүрлі елдердегі метрологиялық бақылау тәсілдерін салыстырмалы талдау	7592

1787.	Саутова А.К.	ҚР СТ ISO 14001-2016 экологиялық менеджмент жүйесін ұйымдарға енгізудің тиімділігін бағалау	7596
1788.	Серік М.Р., Есеркенов А.Б.	$CaSo_4$ оптикалық қасиеттерін зерттеуге кешенді көзқарас	7601
1789.	Сисенова Ж.Н.	Химиялық кәсіпорындарында өлшемдерді метрологиялық қамтамасыз етуді жетілдіру жөнінде ұсынымдар әзірлеу	7603
1790.	Сугирова А.А.	ҚР СТ IEC 31010-2020 бойынша тәуекелдерді басқарудың негіздері	7607
1791.	Танирбергенова А.	Мемлекеттік бақылаудың цифрлық трансформациясы	7612
1792.	Уразбекова Д.В.	Актуальные вопросы повышения качества транспортной логистики в Казахстане: проблемы и возможности	7615
1793.	Ұлан Н.Н., Рымбекова Д.М.	Материалдардың оптикалық сипаттамаларын өлшеудің метрологиялық қамтамасыз етілуі	7619

Подсекция 12.4 Электроэнергетика
Электр энергетикасы / Electric power industry

1794.	Абдимиталипов А.У.	Мероприятия по снижению потерь электроэнергии в распределительных сетях	7621
1795.	Айсаев Е.С.	Внедрение системы мониторинга запасов устойчивости в Западной зоне ЕЭС Казахстана	7625
1796.	Айсанов А.Б.	Анализ параметров изоляции воздушных линий 6-10 кВ на промышленных предприятиях	7632
1797.	Алтынбаев Н., Мухаметжан Е., Ерік Е., Жанмурзен Ж.	Электр тізбегін есептеу әдістерінің даму кезеңдері	7635
1798.	Ахметбаев А.Д.	Расчеты установившихся режимов сложной сети с применением принципов диакоптики	7639
1799.	Бахыт Ә.Қ.	Общая задача об определении «Тормозная система Cypress аварийного торможения ветроэнергетической установки на ВЭС Бадамша-1»	7643
1800.	Данекерова Г.Қ.	Хромтау қаласындағы жел электр станциясын салудағы технологиялық ерекшеліктер мен инновациялар	7648
1801.	Дербисалина Д.А., Касимова А.К.	Орташа кернеулі кабель желілерін қолдану ерекшеліктері	7652
1802.	Дошимов К.Ш.	Модель системы «двигатель Стирлинга α-типа – электрогенератор - нагрузка»	7655
1803.	Жарасканова А.Ж.	Электр энергиясын тұтыну режимдерін оңтайландырудың заманауи тәсілдері	7659

1804.	Іргебай А.М.	Электрмен жабдықтау жүйелеріндегі электр энергиясының шығынын азайту әдістеріне шолу	7665
1805.	Капен Т.А.	Влияние коротких замыканий на работу частотно регулируемых электродвигателей	7668
1806.	Кожахметова Ә.Д., Қалтай Е.А., Маулен Ә.Н., Мухамед Б.	Электроэнергетикалық қауіпсіздік және экология	7673
1807.	Қалдыбаев Д.Т.	«MATLAB-Simulink» көмегімен интеграцияланған жел қондырғысының имитациялық моделін әзірлеу" анықтамасының жалпы міндеті	7678
1808.	Мухаметжан Е., Мұқият Е., Мұратова А., Мырзабеков Ә.	Нөлдік ғимараттардың энергиясы (Zero-energy buildings): үйлер өздерін қалай энергиямен қамтамасыз ете алады	7682
1809.	Өмірбек Ә.Т.	Ұзын электр желілеріндегі ток мөлшеріне климаттық жағдайлар мен күн белсенділігінің әсерін бағалау	7686
1810.	Сарбасов Н.К.	Разработка модели системы накопления энергии на ветровой электрической станции 100 МВт для стабилизации отпускной мощности	7691
1811.	Сериков Е.Б., Русланулы Д.	Оптимальные условия эксплуатации силовых трансформаторов при перегрузках с учетом явления насыщения магнитных сердечников	7695

Подсекция 12.5 Эксплуатация транспорта и логистика
Көлікті пайдалану және логистика / Transport operation and logistics

1812.	Auesbekova M.A., Dukenbayeva G.M.	Strategies for improving logistics company reliability	7700
1813.	Tsoy T.R.	The influence of astronomical factors on satellite navigation systems	7704
1814.	Kulmurzina A., Iskakov D.	The role of transport models in urban mobility management: a case study of Astana with a focus on microscopic simulation	7706
1815.	Nadimov B., Topilskiy R.	UAV-based data collection for transport simulation: potential and practical applications	7711
1816.	Абдильманова А.С.	Будущее грузоперевозок: как альтернативный транспорт меняет экологические стандарты логистики	7715
1817.	Әлімхан А.О., Гаас Р.А.	Повышение эффективности организации дорожного движения на перекрестке улиц Мәңгілік Ел - Достық	7720
1818.	Бадылбаева Д.Б.	Развитие контейнерных перевозок в Республике Казахстан в контексте модернизации транспортно-	7724

		логистических центров	
1819.	Батешов Е.А.	Об отсутствии безпересадочных железнодорожных пассажирских маршрутов с большинства южных областей Казахстана до городов Костанай и Усть-Каменогорск	7727
1820.	Бекмағанбет И.Б.	«ҚТЖ-ЖТ» ЖШС филиалы «Жамбыл ЖТ бөлімшесі» Шығанақ станциясы мен оған жалғасатын жоларалықтарын модернизациялау арқылы теміржол тасымалын оңтайландыру	7731
1821.	Бердәлі Н.Т.	Заманауи қолданыстағы детекторлар	7736
1822.	Дукенбаева Г.М., Ауесбекова М.А.	Роль и объем перевозок транспортных коридоров Казахстана в 2024 году	7741
1823.	Жанботаұлы М.	Халықаралық көлік дәліздерінде көлік-экспедициялық қамтамасыз етуді ұйымдастырудағы кейбір мәселелер	7744
1824.	Жортугулов О.М.	Заманауи таспалы конвейер	7751
1825.	Жуматаев А.Т.	Заманауи қатпарлы конвейерлер	7754
1826.	Жумагали Ш.Н.	Инновационные подходы к управлению логистическими потоками на международном транспортном коридоре "Север-Юг"	7758
1827.	Жұмағалиева М.Б.	Логистический сервис в пассажирских перевозках: современные технологии и перспективы развития	7762
1828.	Камалов Р.А.	Перспективы и вызовы внедрения искусственного интеллекта в систему электронного документооборота в ТОО «КТЖ-Грузовые перевозки»	7765
1829.	Кенжехан Б.Е., Махмутов Т.Қ.	Моделирование аэродинамических характеристик БПЛА с неподвижным крылом	7772
1830.	Касымбекова А.С.	Экологически-ориентированное управление логистикой автомобильных перевозок на примере Республики Казахстан	7776
1831.	Қанатбекова З.Қ.	Операциялық тиімділікті арттыру үшін кәсіпорындағы ішкі логистикалық процестерді оңтайландыру	7781
1832.	Кулбаракова Ж.А.	«Орал-Алматы» теміржолы бағытында жолаушыларды жедел тасымалдау қызметін ұйымдастыру	7785
1833.	Мазманов К.А.	Digit.ex – платформа по поиску онлайн специалистов	7790
1834.	Медведев В.В.	Анализ традиционных силовых агрегатов с гибридными и перспективы их развития	7794
1835.	Мусинова А.А.	Влияние технологии уполномоченного экономического оператора на транспортно-логистические процессы Казахстана	7798

1836.	Мухтар А.З.	Тұрақты логистиканың болашағы: жасыл технологиялар мен инновациялар	7802
1837.	Өміржан Д.С.	Международный транспортный коридор «Север-Юг»: перспективы и вызовы	7807
1838.	Пулатов М.М., Пулатова М.Ж.	Способы усиления пропускной и провозной способности железнодорожного участка Ангрен – Пап	7812
1839.	Смагулова А.Е.	Преимущества и вызовы применения технологии Блокчейн в логистике	7815
1840.	Серикова Д.Б.	Көлік-логистика саласындағы цифрлық экожүйелерді қалыптастыру және дамыту. (Қазақстандық логистикалық кәсіпорындар мысалында)	7820
1841.	Солод А.И.	Повышение безопасности движения на основе применения кольцевых пересечений	7826
1842.	Темирханұлы Т.	Повышение качества транспортного обслуживания пассажиров	7829
1843.	Тохиров О.З., Рустамжонов Б.Э.	Определение количества приемо-отправочных путей железнодорожной грузовой станции «К» в условиях увеличения объемов перевозок	7833
1844.	Шаймардан Д.Т.	Қойма логистикасындағы заманауи ақпараттық технологиялар	7836
1845.	Шурекен Д.А., Алтаев Н.С.	Цифрлық трансформация жағдайында логистикалық процестерді оңтайландыру	7839

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 13
ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 13.1 ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ

1846.	**Abdushukurova Zh. F., Aripbek S. B.**	Is multilingualism making us more emotionally intelligent? A cognitive science perspective	7844
1847.	**Akhan A., Berdibay D.**	Six levels of thinking: applying bloom’s taxonomy in education	7846
1848.	**Akim A.**	Digital tools in language learning:	7848

СЕКЦИЯ 12 ТРАНСПОРТ И ЭНЕРГЕТИКА
КӨЛІК ЖӘНЕ ЭНЕРГЕТИКА / TRANSPORT AND ENERGY

Подсекция 12.1 Транспортная инженерия
Көлік инженериясы / Transport engineering

ӘОК 33

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АВТОМОБИЛЬ НАРЫҒЫНЫҢ ЖАН-ЖАҚТЫ ТАЛДАУ

Алдаберген Аян Азидуллаұлы
ayan23082005@gmail.com
Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Көлік инженериясы» кафедрасының студенті,
Астана, Қазақстан

Аңдатпа. Бұл зерттеу Қазақстандағы автомобиль нарығының құрылымы, даму тенденциялары және болашақ перспективаларын жан-жақты қарастырады. Зерттеу барысында жаңа және қолданылған автокөліктер, ішкі өндірушілер мен импорттық көліктер, электромобильдер мен гибридтер, сондай-ақ автонесиелеу және мемлекеттік қолдау жүйелері талданды. Сонымен қатар, көрші елдермен салыстыру негізінде нарықтағы өзара айырмашылықтар мен ұқсастықтар айқындалды. Зерттеудің нәтижелері елдегі автоөнеркәсіптің экономикалық дамуына, тұтынушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға және нарықтық реформаларды жүзеге асыруға бағытталған ұсыныстарды ұсынады.

Кіріспе. Қазақстандағы автомобиль нарығы елдің экономикалық дамуы мен тұрғындардың өмір сүру деңгейіне тікелей әсер ететін сала ретінде ерекше маңызға ие. Елдің кең жер аумағы, қалааралық қатынастардың негізінен автомобильге тәуелділігі, сондай-ақ ауылды жерлердегі көлік инфрақұрылымының жеткіліксіздігі нарықтың даму жолын айқындауда. Бұл зерттеу нарықтағы негізгі сегменттер, өндірістік қуаттылық, импорттық тәуелділік және мемлекеттік реттеу шараларын талдайды.

Нарықтың құрылымы және сегменттері

Жаңа және қолданылған автокөліктер

Жаңа автокөліктер: Қазақстанда дилерлік орталықтар арқылы сатылатын жаңа көліктерге шетелдік және отандық брендтер кіреді. Hyundai, Toyota, Kia, Chevrolet, Lada сынды брендтердің моделі нарықта кең таралған. Жаңа көліктердің бағасы кедендік салықтар, тасымалдау шығындары және мемлекеттік утиль алымы әсерінен жоғары деңгейде қалыптасады. 2023 жылы жаңа көліктердің сатылымы өткен жылмен салыстырғанда 15%-ға артты, бұл несиелеу және лизингтік бағдарламалардың ықпалымен түсіндіріледі. *Қолданылған автокөліктер:* Нарықтың шамамен 70%-ын қолданылған көліктер құрайды. Негізгі көздері – Ресей, Жапония, Корея және Еуропа елдерінен әкелінетін машиналар. Қолданылған автокөліктердің бағасы жаңа көліктерге қарағанда төмен болып, халықтың төлем қабілеттілігіне сәйкес келеді. Кейбір жүргізушілер кедендік баж мен утиль алымдарын төлеуден құтылу мақсатында шетелдік нөмірлерді қолданады, бұл құқықтық мәселелерді туындатады.

Басқа санаттар

Жеңіл автокөліктер мен SUV: Эконом және орта класты көліктер, сонымен қатар қиын жол жағдайларына бейімделген жол талғамайтын көліктер (SUV) нарықта үлкен сұранысқа ие. Мысалы, Toyota Camry, Hyundai Elantra, Kia Rio күнделікті пайдалануға арналған болса, Toyota Land Cruiser және Lexus LX – күрделі климаттық шарттарға бейімделген нұсқалар ретінде ерекшеленеді. *Коммерциялық көліктер:* Шағын және орта бизнеске арналған коммерциялық көліктер (ГАЗель, Mercedes-Benz Sprinter, Hyundai Porter)

кәсіпкерлік сектордың дамуына қолдау көрсетеді. Бұл сегменттің дамуы экономиканың әртүрлі салаларындағы логистикалық қажеттіліктерді қанағаттандыруға бағытталған. *Электромобильдер мен гибридтер:* Экологиялық таза технологияларға сұраныс артып келе жатқан кезде, электромобильдер мен гибридті көліктер нарыққа жаңа тренд ретінде енгізілуде. Дегенмен, олардың жоғары бастапқы құны және жеткіліксіз зарядтау инфрақұрылымы бұл сегменттің кеңінен таралуына кедергі келтіреді.

Өндіріс пен импорт

Қазақстандағы автокөлік өндірісі

Ішкі өндіріс: Ел ішінде жұмыс істейтін автоөндіруші зауыттар – «СарыарқаАвтоПром», «Hyundai Trans Kazakhstan», «КАМАЗ-Инжиниринг» және басқа зауыттар – негізінен Chevrolet, Kia, Hyundai, Lada және өзге де брендтердің көліктерін құрастырады. 2023 жылы өндіріс көлемі 100 000-нан астам көлікке жетті. Өндірістің артықшылықтары – жаңа жұмыс орындарының ашылуы, мемлекеттік бюджетке салық түсімдерінің үлесінің өсуі және импортқа тәуелділікті азайту. *Негізгі мәселелер:* Өндірістің көлемі ішкі сұранысты толық қанағаттандырмайды, себебі бөлшектердің 70%-ы шетелдік компоненттерден жиналады. Ұлттық валютаның құбылмалылығы, логистикалық қиындықтар және өндіріс инфрақұрылымының шектеулілігі – негізгі кедергілер болып табылады.

Импорттық тәуелділік

• Қазақстанда автонарықтың шамамен 70-80%-ы импорттық көліктерден құралады.

• Импортқа әсер ететін негізгі елдер: Ресей (40-50%), Жапония (15-20%), Оңтүстік Корея (10-15%), АҚШ (8-10%) және Қытай (5-7%).

• Импорттық көліктердің бағасына кедендік баж, утиль алымы, салықтар мен логистикалық шығындар елеулі әсер етеді. Сонымен қатар, импорттық саясат пен сыртқы нарықтағы өзгерістер де баға динамикасына тікелей ықпал етеді.

Электромобильдер және жаңа технологиялар

Нарықтағы ағымдық жағдай: 2021 жылы елдегі электромобильдердің саны 1 000-нан сәл асса, 2023 жылы ол 4 000-ден асты. Дегенмен, жалпы тіркелген көліктер саны 5 миллионнан асады, сондықтан бұл көрсеткіш әлі де төмен деңгейде.

Артықшылықтары: Электромобильдер экологиялық таза, жанармай шығыны аз және жаңартылатын энергия көздерімен үйлесімді. Олардың үнсіз жұмыс істеуі және төмен техникалық қызмет көрсету шығындары тұтынушылар арасында артықшылыққа ие.

Қиындықтары: Жоғары бастапқы құны, орташа 30 000-дан 80 000 долларға дейінгі баға диапазоны, жеткіліксіз зарядтау станциялары, батареяның қызмет мерзімінің 8-10 жыл болуы сияқты мәселелер бар. Батареяларды қайта өңдеу экологиялық мәселелерді де тудырады.

Болашақ трендтері: Батарея өндірісінің арзандауы, жаңа литий-ионды технологиялардың дамуы және үкіметтің электромобильдерге арнайы субсидиялар мен салықтық жеңілдіктер енгізуі арқасында нарықта бағаның төмендеуі және инфрақұрылымның кеңеюі көзделуде. Сонымен қатар, автопилот жүйелері мен жасанды интеллект технологияларының енгізілуі де болашақтағы негізгі трендтердің бірі саналады.

Автомобиль бағасының динамикасы және автонесиелеу

Баға динамикасы

Экономикалық факторлар: Инфляция, ұлттық валютаның құбылмалылығы және экономикалық жағдай көлік бағасына айтарлықтай әсер етеді. Мысалы, 2022 жылы инфляция деңгейінің жоғары болуы жаңа автокөліктердің бағасының күрт өсуіне себеп болды. *Кедендік және салықтық әсер:* Кедендік баж, ҚҚС, утиль алымы және алғашқы тіркеу салығы көлік бағасын арттырады. 2015-2019 жылдар аралығында жаңа көліктің орташа бағасы 3-4 миллион теңгеден өсті, ал 2020-2023 жылдары ол 20 миллион теңгеге дейін жетті.

Автонесиелеу мен мемлекеттік қолдау

Автонесиелеу бағдарламалары: Қазақстанда автонесиелеу – халықтың жеке көлікке қолжетімділігін арттыруда маңызды құрал. Мемлекеттік қолдау аясында жылдық 4%-дық

жеңілдетілген несиелер, коммерциялық несиелер мен лизингтік өнімдер ұсынылады. Алайда, сұраныстың көптігі мен ұзақ күту кезектілігі кейбір тұтынушылар үшін қиындықтар туғызады.

Мемлекеттік шаралар: Автоөнеркәсіпті қолдау мақсатында салықтық жеңілдіктер, субсидиялар және импорттық салықтарды оңтайландыру жөніндегі реформалар жүргізілуде. Бұл шаралар елдегі автоөндірістің көлемін ұлғайтуға және импортқа тәуелділікті азайтуға бағытталған.

Көрші елдермен салыстыру

Ресей: Өндіріс көлемі жоғары, отандық брендтердің нарықтағы үлесі елеулі. Импорттық талаптар мен салықтық жүктеме төмен болғандықтан, көлік бағасы қолжетімді. Ресейде автоөнеркәсіптің дамуы мен шетелдік инвестициялардың тартылуы нарықтың тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

Өзбекстан: Негізгі үлес жергілікті өндірісте. Импорттық көліктерге жоғары баж салынады, бұл бағалардың қымбат болуына әкеледі. Өндіріс инфрақұрылымы салыстырмалы түрде шектеулі.

Қырғызстан: Барлық көліктер шетелден әкелінеді, салықтық және бажтық жүктеме төмен. Нарықта қолданылған көліктер басым, ал жаңа көліктердің қолжетімділігі шектеулі.

Қорытынды. Қазақстандағы автомобиль нарығы дамудың көптеген мүмкіндіктерін ұсынады, бірақ ол бірқатар қиындықтармен де бетпе-бет келеді. Отандық автоөнеркәсіптің дамуы, импорттық салықтарды оңтайландыру, электромобильдер мен жаңа технологияларды енгізу арқылы нарықты тұрақтандыруға бағытталған шаралар жүзеге асырылуда. Мемлекеттік қолдау мен автонесиелеу бағдарламалары халықтың көлікке қолжетімділігін арттыруда маңызды рөл атқарады. Көрші елдермен салыстыру нәтижесінде, нарықтағы ерекшеліктер мен айырмашылықтар айқындалып, болашақта реформалар мен инвестициялардың арқасында Қазақстан автонарығының бәсекеге қабілеттілігі мен экономикалық дамуға оң ықпалы арта түсетініне сенім артуға болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросы. (2024). Қазақстандағы автокөлік өндірісі мен нарықтық талдау жөніндегі есептер. – Нұр-Сұлтан: ҚР Ұлттық статистика бюросы.
2. Қазақстан Республикасының Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі. (2023). Қазақстандағы автоөндіріс пен автонесиелеу бағдарламалары туралы ресми есеп. – Нұр-Сұлтан: ҚР ИИДМ.
3. ҚР Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитеті. (2023). Кедендік алымдар мен утиль алымының автонарыққа әсері. – Нұр-Сұлтан: ҚР ҚМ.
4. Автонесиелеу қоры. (2023). Жеңілдетілген автонесиелеу бағдарламаларының тиімділігі мен халыққа әсері. – Алматы: Автонесиелеу орталығы.
5. Қазақстан автомобиль бизнесі қауымдастығы (ҚАБҚ). (2023). Қазақстандағы автокөлік нарығы: 2022–2023 жж. талдау және даму болжамдары. – Алматы: ҚАБҚ.
6. "Kolesa.kz" (2024). Қазақстандағы автокөліктердің бағасының өзгеру динамикасы мен нарықтағы трендтер туралы сараптамалық шолу. – Алматы: Kolesa.kz.
7. "Energyprom.kz" (2023). Электромобильдердің Қазақстан нарығына енуі және дамуы: инфрақұрылым мен қолдау шаралары туралы есеп. – Алматы: Energyprom.kz.